MOJE SRDCE ZVÍŤAZÍ

MIRJANA SOLDO

ZACHEJ.sk

MOJE SRDCE ZVÍTĚZÍ

MOJE SRDCE ZVÍŤAZÍ

MIRJANA SOLDO
MIKI MUSA
SEAN BLOOMFIELD

ZACHEJ.sk

© CatholicShop Publishing, 2016
317 Riveredge Blvd, Ste 208
Cocoa, Florida, 329 22, USA

Z amerického originálu: *My Heart Will Triumph*
Autorka: Mirjana Soldo
Spoluautori: Miki Musa, Sean Bloomfield

Vydal: © Zachej.sk, 2018
Preklad: © Pavol Petrík
Grafika a sadzba podľa originálu: Lýdia Valter

Redaktorka: PhDr. Zuzana Ring
Jazyková korektúra: Zuzana Hašková

Biblické citáty sú uvedené podľa oficiálneho katolíckeho prekladu Svätého písma (SSV, 2016). Posolstvá z Medžugoria sú citované zo stránky http://www.medjugorje.ws/sk/messages/.

ISBN: 978-80-8211-283-5

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovať v akejkoľvek podobe alebo akýmkoľvek spôsobom (elektronicky, mechanicky, fotokópiami alebo iným spôsobom) bez súhlasu vlastníka autorských práv.

Otcovi a matke

Chcem sa osobitne poďakovať
Mikimu Musovi a Seanovi Bloomfieldovi,
ktorých láska, trpezlivosť a pomoc umožnili,
že sa k vám dostala táto kniha.

ÚVOD

VOLÁM SA Mirjana. Viac než 35 rokov sa mi zjavuje Panna Mária. Nemôžem to povedať otvorenejšie.

Rozumiem, že v dnešnej dobe si niečo také vieme len ťažko predstaviť. Aj pre niektorých veriacich sú zázraky záležitosťou minulosti. Pochybujem však, že bol niekto šokovanejší než ja, keď sa to všetko začalo. Ani som nečakala, že by sa niečo také mohlo udiať práve v Medžugorí, malej dedinke v bývalej Juhoslávii.

Mali by ste vedieť, že ma vyšetrovali lekári a vedci z celého sveta. Všetci sa zhodli v jednom: som úplne normálna. Mám to dokonca aj písomne.

Skôr než sa zamyslíte nad mojím zdravím, s úsmevom na tvári sa pýtam: Máte oficiálny dokument, ktorý potvrdzuje, že ste duševne zdraví?

Nenapísala som to v snahe presvedčiť vás, aby ste mi verili. Som len posol. Chcem vám rozpovedať svoj príbeh s nádejou, že prinesie útechu svetu, v ktorom je pokoj čoraz zriedkavejší.

Keď poviem, že popoludní 24. júna 1981 sa mi zmenil život, tým ani zďaleka nevyjadrím, čo sa stalo.

Až do toho dňa som žila pod tvrdou rukou komunizmu a znášala som mnohé ťažkosti, ktoré s ním boli spojené. Najhoršie utrpenie sa však začalo vtedy, keď sa mne a ďalším piatim deťom prihodilo niečo mimoriadne.

To, čo sme videli, radikálne poznačilo nás, naše rodiny i milióny ľudí po celom svete. Vyvolalo to však aj zúrivosť juhoslovanského režimu. Komunisti sa obávali, že moje svedectvo ohrozí ich vládu. Keď som mala 16 rokov, vyhlásili ma za nepriateľku štátu.

Ich obavy boli možno opodstatnené, lebo som spoznala niečo oveľa väčšie než komunistickú vládu – oveľa väčšie než čokoľvek na zemi...

Spoznala som Božiu lásku.

My šiesti v prvých dňoch zjavení.
Zľava doprava: Ivan, Marija, ja, Ivanka, Vicka a Jakov.

1. KAPITOLA

„Zvelebujem ťa, Otče, Pán neba i zeme, že si tieto veci skryl pred múdrymi a rozumnými a zjavil si ich maličkým."

Evanjelium podľa Matúša 11,25

Na začiatku som spomedzi nás šiestich vyčnievala. Na rozdiel od ostatných som vyrastala v Sarajeve. Toto mesto s rušnými ulicami a vysokými budovami bolo v ostrom kontraste s poľami, špinavými cestami a kamennými domami v Medžugorí.

Ale kultúrne rozdiely medzi týmito dvomi miestami boli väčšie než tie fyzické.

V Medžugorí bývali zväčša Chorváti, hrdý národ, ktorý v dejinách zažil nespočetné útrapy. Či pochádzali od tureckých dobyvateľov, alebo komunistických utláčateľov, obyvatelia Medžugoria boli verní svojej katolíckej viere. Aj v roku 1981 museli svoju vieru skrývať, aby neprebudili záujem vlády.

Na druhej strane obyvatelia Sarajeva tvorili pestrú zmes všetkých národov, ktoré žili v Juhoslávii. Niekedy sa toto mesto nazýva „Jeruzalemom Európy". Medzi 400 000 obyvateľmi Sarajeva boli bosnianski moslimovia (asi 45 percent), srbskí pravoslávni kresťania (30 percent),

zopár nás katolíckych Chorvátov (8 percent) a aj malá komunita Židov. Dominantnou ideológiou v tej dobe bol však ateistický komunizmus.

Bohaté dejiny Sarajeva sa odrážali aj v jeho architektúre. Zdalo sa, že sa v meste spojili rôzne časti skladačky. Na periférii žiarili červené škridlové strechy tradičných bosnianskych rodín na pozadí jednotvárnych betónových monolitov, ktoré postavili komunisti. Bližšie k Baščaršija – sarajevskému malebnému „starému mestu" a centru – sa o pozornosť uchádzali vyzdobené mešity a osmanské citadely, ako aj extravagantné zvyšky Rakúsko-uhorskej ríše.

V detstve som mala priateľov z rôznych oblastí. Len zopár z nich boli katolíci, prevládali moslimovia a pravoslávni. Na panoráme mesta dominovali minarety a byzantské veže. Stretávala som sa s priateľmi z oboch vierovyznaní, ale nikdy sme sa nezaoberali rozdielmi. Niekedy som aj oslavovala ich sviatky a oni oslavovali tie moje. Vedela som si vážiť ľudí inej viery ešte skôr, než nás to naučila Panna Mária.

V detstve som letá trávievala v Medžugorí, hoci v dome nebola tečúca voda a väčšinou som pracovala pod horúcim slnkom. Bývala tam moja teta, strýko, bratanci a sesternice. Rodičia mi dovolili, aby som u nich rok čo rok pobudla. Medžugorie bolo mojím druhým domovom.

Strýko Šimun a teta Slava ma brali ako svoje dieťa. Nikdy som nemala pocit, že som u nich len na návšteve. Ich dve najstaršie dcéry Milena a Vesna mi boli skôr sestry než sesternice. Spala som v ich izbe. Každú noc sme sa rozprávali, až kým nás ich malý brat Vlado nepožiadal, aby sme boli ticho, alebo kým sme smiechom nezobudili ich malú sestru Jelenu.

Farnosť Medžugorie sa nachádza v údolí medzi horami pokrytými kosodrevinou. Skladá sa z piatich dediniek. Založili ju 15. mája 1892 a zverili ju pod ochranu svätého Jakuba, patróna pútnikov. Toto rozhodnutie sa o 90 rokov neskôr ukázalo ako prorocké. Prvý Kostol svätého Jakuba nevedomky postavili na nestabilnej pôde, ale v roku 1969

dokončili nový. Spočiatku sa všetci čudovali, prečo kňazi postavili taký veľký kostol, ale po udalostiach z roku 1981 sa ukázalo, že by mohol byť ešte väčší.

Moja teta a strýko bývali v Bijakoviči, dedinke na úpätí vrchu, ktorý sa volá Podbrdo. Podobne ako všetci v Medžugorí si zarábali na živobytie pestovaním tabaku, hrozna a iných plodín. Hoci tradičné hercegovinské domy mali kamenné steny a oranžové škridlové strechy, Šimun a Slava obývali modernejší dom z tehál a omietky.

Nikto v Sarajeve nechápal, prečo tak milujem Medžugorie, ani moji rodičia. Užívala som si pohodlie mestského života. Rodičia tvrdo pracovali, aby mi ho zabezpečili. Naproti tomu život v Medžugorí bol oveľa ťažší. Dedinčania si museli väčšinu potravín dopestovať, šetriť vodou a pracovať, aby prežili. Táto jednoduchosť ma tam však každé leto priťahovala.

Počas prvých deviatich rokov v Sarajeve so mnou rodičia zaobchádzali ako s princeznou. Otec bol veľmi zhovievavý. Keď ma mama požiadala, aby som vyprala bielizeň alebo umyla riad, urobil to za mňa. Niekedy mi rodičia doniesli raňajky do postele. Vždy pripravili to, čo som mala rada, lebo som bola chudá a chceli, aby som viac jedla. Aby ma povzbudili, pochválili ma, keď som zjedla všetko, čo som mala na tanieri. To ma však privádzalo do rozpakov. Keď som mala asi sedem rokov, navštívila som príbuzných. Rodina pripravila svokrovi mojej tety osobitné jedlo. Nevedela som, že je to len pre neho. Všetko som mu zjedla.

S hrdosťou som tam sedela a očakávala som pochvalu, ale namiesto toho sa na mňa každý pozeral s údivom. Našťastie sa tetin svokor nad tým len zasmial.

Pre vyberavú jedáčku ako ja bolo jedlo v Medžugorí iné, než na aké som si zvykla. Matka ma však pred odchodom na to vždy upozornila, takže som sa nikdy nesťažovala.

„Ak budem počuť, že si odmietla niečo zjesť," povedala, „okamžite sa vrátiš domov."

Napriek rozdielom som Medžugorie milovala. Kým moja rodina bola na dovolenke na pobreží Jadranského mora, ja som šla do nenápadnej farmárskej dedinky v hercegovinských horách.

Medžugorie mi však nebolo nikdy úplne cudzie. Pokiaľ si pamätám, občas som s rodičmi zavítala k svojim príbuzným v dedinke. Ako malé dievča som sa veľmi rada hrala so svojimi bratancami, sesternicami a ich kamarátmi. Behávali sme po otvorených poliach a hrali sme sa vo viniciach na skrývačku. Počas tých návštev som spoznala vidiecku slobodu, ktorú mi mesto nemohlo dať.

Jeden chlapček bol ku mne veľmi milý. Volal sa Marko a bol o rok starší. Mal husté čierne vlasy a oči farby tureckej kávy. Markov strýko z otcovej strany bol ženatý s mojou tetou z matkinej strany. V tých rokoch sme sa často stretávali u mojej tety. Jeho rodičia i moji rodičia veľmi radi trávili čas spolu. Keď nás navštívili v Sarajeve, prišiel aj Marko. Moje spomienky na neho sú také staré ako moje prvé spomienky na svoj život. Dokonca si pamätám, že keď sme boli malí, spali sme v tej istej izbe.

Marko bol iný než ostatní chlapci. Mal v sebe pokoj – pokojný a jemný stoicizmus, ktorý som obdivovala – a vždy sa usmieval. Jeho dobrotu som pripisovala tomu, že mal silnú vieru v Boha. Jeho rodičia mu túto vieru vštepovali už od detstva.

Keď sme boli v puberte, Markova priateľskosť sa rozvinula na romantickú príťažlivosť, ale príliš sa hanbil, aby mi o tom povedal. Každému však boli jeho pocity jasné. Vždy keď som na leto pricestovala do Medžugoria, prišiel pod zámienkou, že hľadá svojho strýka a tetu. Sesternice si ma pre neho doberali.

V Medžugorí však nebolo veľa príležitostí na tieto vzťahy. Keď som tam bola, tvrdo som pracovala ako všetci ostatní. Moje sesternice i ja

sme vstávali ešte pred svitaním, aby sme na poliach zbierali tabak, a neskôr sme tabakové listy dávali vysušiť.

Počas prvých návštev ma strýko a teta nebudili, aby som šla s nimi do práce. Mysleli si, že potrebujem viac spánku, lebo nie som zvyknutá na ich životný štýl. Nezdalo sa mi správne, aby som spala, kým moje sesternice pracujú. Sama som vstala a šla s nimi. Spočiatku boli všetci prekvapení, ale strýko ma čoskoro začal budiť o štvrtej ráno, keď aj ostatných.

Po práci sme zvyčajne mali voľný čas. Zabávali sme sa maličkosťami. Napríklad sme sa prešli na okraj dediny alebo sme sedeli a rozprávali sa na kamenných múroch. Deti v Medžugorí veľmi rady počúvali o živote v meste. A ja som mala nemenej rada ich rozprávanie o živote na vidieku.

Jedna z mojich najbližších kamarátok bolo vysoké dievča s tmavými vlasmi. Volala sa Ivanka. Bývala v Mostare, ktorý nebol veľmi ďaleko. Letá a víkendy trávievala v Medžugorí u starej mamy. Bola teda v Medžugorí viac doma než ja. Obom sa nám páčil život v meste. S obľubou rozprávala o móde – a niekedy aj o svojej náklonnosti k miestnemu chlapcovi Rajkovi.

Na konci dňa som sa cítila vyčerpaná. Od zbierania tabaku som mala lepkavú pokožku, ale vždy som bola plná radosti. Keď som znovu nastúpila do školy v Sarajeve, hanbila som sa len za svoje ruky. Spolužiaci sa z letných prázdnin vrátili s rukami krásne opálenými, zatiaľ čo tie moje boli žlto-čierne od zvyškov tabaku. Skrývala som ich pod lavicou.

Bola to však len malá nepríjemnosť. V Medžugorí som sa cítila úžasne. Cítila som, že žijem. Vždy som sa tešila na koniec školského roka, aby som sa tam mohla vybrať.

V roku 1981, pred koncom druhého ročníka na strednej škole, som začala zažívať niečo nezvyčajné. Bolo to intenzívnejšie než radosť, že pôjdem do Medžugoria. Napodiv sa to prejavilo silnou túžbou byť sama a modliť sa.

Utiahla som sa teda do samoty a v tichu som sa modlila. Nerobila som to, čo zvyčajne. Neprechádzala som sa s kamarátkami a netrávila som čas v kaviarňach. Matka mala čoraz väčšie obavy, lebo na 16-ročné dievča som sa nesprávala normálne.

V tom čase som navštevovala jednu z najlepších stredných škôl v Sarajeve. Počas prestávok medzi hodinami – keď ostatné deti behali po chodbách – som chodievala do starého pravoslávneho chrámu pri škole. Väčšina mojich katolíckych spolužiakov sa vyhýbala pravoslávnym chrámom, ale pre mňa predstavoval pokojné útočisko.

V chráme bolo pusto. Vzduch vo vnútri bol studený a ťažký. Voňal po starom víne a kadidle. Každý deň som zapálila sviečku a pomodlila som sa. Vychutnávala som si ticho. Chcela som pochopiť, čo sa vo mne odohráva. Tento zvláštny pocit každý deň naberal na sile. Na konci školského roku som sa modlila viac než kedykoľvek predtým.

Ako som potom odchádzala do Medžugoria, zdalo sa mi, že neodchádzam ja. Bolo to ako sledovať vo filme život niekoho iného. Prečo som sa cítila tak zvláštne?

Aj otec, keď ma vysadil na stanici, aby som chytila vlak do Mostaru, vnímal, že som zmätená. Ako vždy plakal – tentoraz ma však aj prosil, aby som si svoj odchod rozmyslela.

Objala som ho. „Všetko bude dobré, oci. Netráp sa."

Keď som sedela vo vlaku, rástlo vo mne nejasné očakávanie. Očakávanie čoho? Nevedela som. Vždy som sa tešila, že v Medžugorí uvidím svoje kamarátky a rodinu, ale teraz som mala iný a mocnejší pocit. Zdalo sa mi, že stojím na okraji niečoho neznámeho a chystám sa skočiť. Pozerala som sa cez okno, keď vlak prechádzal štvrťami Sarajeva a potom okolo rieky Neretva, tyrkysovej stuhy, ktorá sa krúti v Dinárskych Alpách. Čo sa so mnou dialo? A prečo som sa zrazu chcela neustále modliť?

Hmlisté útesy ustúpili širokému jazeru Jablaničko. Po niekoľkých tuneloch a oblúkových mostoch vlak dorazil do Mostaru, kde ma už čakal strýko Šimun.

O niekoľko dní po príchode do Medžugoria som na všetky svoje otázky dostala odpoveď, akú som si nikdy nepredstavovala.

Ráno 24. júna 1981 som sa zobudila s úsmevom na perách. Bol sviatok svätého Jána Krstiteľa, proroka, ktorého Biblia opisuje ako „hlas volajúceho na púšti, aby sme pripravili cestu Pánovi". Moju radosť však nespôsobil svätý Ján, ale to, že sme v ten deň nemuseli zbierať tabak. Počas sviatkov sa v Medžugorí nepracovalo, čo znamenalo, že som mala veľa voľného času.

Bola to výborná príležitosť stretnúť sa s Ivankou, ktorej rodina bývala vedľa môjho strýka. Keď som ju našla, rozhodli sme sa ísť na prechádzku na okraj Bijakoviči. Vybrali sme sa úzkym chodníkom. Zastavili sme sa v susednom dome, lebo sme chceli vedieť, či sa k nám nepridá miestne dievča Vicka. Spala, ale jej matka nám sľúbila, že jej povie, že sme u nej boli.

V tej dobe ľudia v Medžugorí svoje dvere nikdy nezamykali. Bolo bežné, že susedia vošli do domu niekoho iného bez ohlásenia. Najobľúbenejšou kratochvíľou v dedine bolo porozprávať sa. Ako sme kráčali, takmer z každého domu sme počuli: „Kam idete?" Všetko však stíchlo, keď sme za sebou nechali posledný dom v dedine.

Šli sme neupravenou cestou v tôni vrchu Podbrdo. Rozprávali sme sa o strašnej búrke, ktorá bola nedávno v tejto oblasti. Telefónne linky ešte stále nefungovali, lebo blesk zasiahol telefónnu ústredňu. Hovorili sme aj o všedných udalostiach – čo sme robili v škole, s kým sme sa skamarátili, samozrejme o najnovšej móde a iných veciach, o ktorých sa zvyčajne rozprávajú dievčatá v puberte.

V pozadí nášho veselého rozhovoru však bola téma, o ktorej nikto z nás nechcel hovoriť – Ivankina matka Jagoda po dlhej chorobe ani nie

pred dvomi mesiacmi zomrela. Bola to svätá žena. Prijala svoje utrpenie a nesťažovala sa dokonca ani v posledných chvíľach svojho života. Ako to bolo zvykom v Hercegovine, Ivanka si v deň matkinho pohrebu obliekla čierne smútočné šaty a bude ich nosiť celý rok.

Pri prechádzke som v Ivankinom hlase cítila smútok. V očiach sa jej zračil žiaľ. Dúfala som, že na sviežom vzduchu príde na radostnejšie myšlienky. Ako sme sa rozprávali, Ivanke sa vskutku vrátil na tvár úsmev.

Keď nás prechádzka unavila, sadli sme si okolo piatej či šiestej hodine popoludní do tieňa. Uprostred rozhovoru zrazu Ivanka zvolala: „Myslím si, že na vrchu vidím Pannu Máriu!"

Hľadela na Podbrdo, ale myslela som si, že žartuje, a tak som sa tam nepozrela.

„Áno, určite je to Panna Mária!" povedala som. „Prišla zistiť, čo my dve robíme, lebo nemá nič lepšie na práci."

Keď mi však Ivanka hovorila, čo vidí, nahnevala som sa na ňu. Rodičia nás učili, aby sme si vážili vieru a nikdy nebrali Božie meno nadarmo. Mala som dojem, že Ivanka o Preblahoslavenej Matke žartuje, cítila som sa preto nepríjemne a bála som sa.

„Odchádzam," povedala som a pobrala som sa domov. Keď som prišla do dediny, srdce mi zaplavil neodbytný pocit. Niečo ma volalo späť – ten pocit bol taký silný, že ma prinútil zastaviť sa a otočiť.

Našla som Ivanku na tom istom mieste. Hľadela na vrch a skackala. Nikdy som ju nevidela takú nadšenú. Dostala som zimomriavky, keď na mňa uprela zrak. Jej normálne opálená pokožka bola bledá ako mlieko a oči jej žiarili.

„Pozri sa teraz, prosím!" žiadala.

Pomaly som sa obrátila a pozrela som sa na vrch. Keď som uvidela postavu, srdce mi prenikol strach a údiv a rozum zostal stáť.

Nevyšli sme ešte na ten vrch, ale čo som videla, videla som jasne – tam medzi skalami a ostružinami bola mladá žena.

Triedna fotografia z mojej školy v Sarajeve.
Ja som to blonďavé dievča v strednom rade.

2. KAPITOLA

„Prichádzam medzi vás, pretože chcem byť vašou Matkou – vašou Orodovnicou."

Z posolstva Panny Márie z 18. marca 2012

Som mŕtva alebo žijem? Túto otázku som si kládla, keď som sa po prvýkrát pozrela na tú krásnu ženu na vrchu. V srdci som mala zmätok, takže len ťažko môžem povedať, aká emócia prevládla.

Pomyslela som si: „Uštipni sa. Asi sa ti sníva!"

V prvých minútach prekvapenia som sa neodvážila k žene priblížiť. Zo vzdialenosti asi sto metrov som nedokázala rozpoznať jej tvár, ale videla som, že má modrastosivý odev a v náručí niečo nesie. Onedlho som si uvedomila, že to niečo v jej náručí bolo dieťa.

Pomyslela som si: „Matka by sa nikdy nedostala na takýto vrch s dieťaťom v náručí."

Celkom som sa zamerala na ženu a nevenovala som pozornosť ostatným veciam. Len matne si pamätám, že okolo nás pribudli ďalšie miestne deti. Priblížil sa k nám chlapec menom Ivan. Niesol jablká. Keď uvidel to, čo sme videli my, všetky jablká tam nechal a utiekol. A keď k nám prišla Vicka, bola taká vyľakaná, že odhodila topánky a tiež ušla.

Ivanka i ja sme sa potom seba pozreli. Nepovedali sme ani slovo a rozbehli sme sa domov.

Vošla som do strýkovho domu a zvolala som: „Myslím si, že som videla Pannu Máriu!“

Moja stará mama Jela, ktorá bola v dome sama, na mňa s údivom uprela zrak. Chvíľu ma skúmala.

„Nech je Panna Mária tam, kde je, v nebi. Vezmi si ruženec, choď do svojej izby a modli sa k Bohu.“

Bola som príliš rozrušená, aby som starej mame vysvetlila, že som naozaj niečo videla, a tak som urobila presne to, čo mi povedala – šla som do svojej izby a začala som sa modliť.

Konečne som sa prestala triasť, ale v noci som nemohla zaspať. Len čo som zavrela oči, videla som tú ženu na vrchu. Bola som si istá, že je to Panna Mária, skôr na základe pocitov než na základe toho, čo som videla. Ale nemala byť Panna Mária v nebi? V spomienkach som hľadala niečo, čo by mi pomohlo pochopiť môj zážitok.

Až dovtedy by mi nenapadlo, že človek môže vidieť Gospu – chorvátske meno pre Preblahoslavenú Pannu Máriu – na zemi. Nikdy som nepočula o iných takzvaných „zjaveniach“. Myslela som si, že sa zjavila po prvýkrát. V komunistickej Juhoslávii boli náboženské knihy prakticky kontrabandom, takže vedomosti o zázrakoch sme mali len z umiernených homílií našich kňazov, ktorí si uvedomovali, že v kostolných laviciach sedia vládni špióni. Kňazi vedeli, že za všetko, čo by sa chápalo ako útok na režim, by sa dostali do väzenia alebo by sa im stalo niečo horšie.

Hoci moje rodné mesto Sarajevo bolo komunistickou baštou, mala som relatívne pokojné detstvo. Moji rodičia Jozo a Milena pochádzali z Bijakoviči a do Sarajeva sa presťahovali po svadbe. Narodila som sa práve tam 18. marca 1965.

Spomínam si, že som bola vždy iná než ostatné deti.

Od batoľaťa až do veku štyroch či piatich rokov som takmer nemala vlasy a to, čo som mala, bolo riedke a takmer biele. Mama už nechcela čakať, kým mi narastú vlasy. Dala si poradiť od susedy, a skôr než sa otec vrátil z práce domov, ostrihala ma dohola. Bola som lysá. V očiach iných dievčat som vyzerala čudne. Nosila som čiapku a hrala som futbal s chlapcami od susedov; robila som im brankárku. Ako mama dúfala, narástli mi pevnejšie vlasy a opäť som sa vrátila do sveta dievčat.

Potom som sa hrávala s dievčatkom menom Minka. Na moslimské výzvy na modlitbu, ktoré sa ozývali po meste, sa Minka zrazu prestala hrať, kľakla si a sklonila sa, aby sa pomodlila. S úžasom som ju sledovala. Raz som urobila presne to, čo ona. Mama ma uvidela a rýchlo ma zavolala domov. Vysvetlila mi, že Minka a ja patríme do iných náboženstiev. Naše priateľstvo ma však naučilo, aby som sa nezameriavala na rozdiely medzi ľuďmi.

Bolo pekné baviť sa s kamarátkami, ale radšej som trávila čas sama. V tichu nášho bytu som písala poéziu, maľovala a kreslila som. Išlo mi najmä kreslenie postáv žien a dievčat. Spolužiaci ma často žiadali, aby som im nakreslila obrázky. Jednu z mojich kresieb vybrali, aby reprezentovala moju základnú školu na medzinárodnej umeleckej súťaži v Japonsku.

Veľmi rada som čítala. Mimoriadne ma oslovila jedna kniha – Malý princ od Antoinea de Saint-Exupéryho alebo v chorvátčine Mali princ. Príbeh o uviaznutom pilotovi, ktorý sa stretol s princom z iného sveta, vo mne zanechal dojem, že za tým, čo vidím, sa skrýva niečo väčšie. To ma viedlo k veľkej otázke:

Aký je zmysel života?

Ako povedal Malý princ: „Len deti vedia, čo hľadajú."

Zemepisec, lampár a ďalšie postavy z Malého princa žili doslova vo svojom malom svete. Pripomínali mi obyvateľov nášho paneláku – ľudia z rôznych prostredí bývali v malých betónových škatuliach poskladaných na seba. Boli si tak blízko a zároveň veľmi ďaleko.

V Sarajeve nebolo veľa katolíckych detí. My niekoľkí z praktizujúcich rodín sme museli chodiť na náboženstvo, ktoré sa tajne vyučovalo v Kostole svätého Antona Paduánskeho v historickej štvrti Bistrik. Kostol mal charakteristickú gaštanovohnedú farbu. Istým spôsobom prekonával etnické rozdelenie. Prichádzali sa sem modliť aj moslimovia a pravoslávni. Františkáni, ktorí bývali v priľahlom kláštore, slúžili chudobným každého vierovyznania.

Na hodinách náboženstva som sa učila, že sa mám Boha skôr báť než ho milovať. Vnímala som ho ako nahnevaného vládcu, ktorý sa pozerá z neba, aby ma súdil a trestal za každú chybu. Obľúbila som si však patróna kostola, svätého Antona. Jeho vľúdnosť a láska mi našepkávali inú podobu Boha.

Jeden rodič z miestnej katolíckej komunity nás štyroch či piatich vodil do kostola. Pred odchodom mi matka povedala: „Ak sa vás niekto cestou spýta, kam idete, povedzte mu, že idete na zmrzlinu alebo na ihrisko alebo niečo také."

Jedného dňa sme sa cestou na náboženstvo stretli s učiteľkou zo základnej školy. Bola členkou komunistickej strany ako väčšina učiteľov v Sarajeve.

„Mirjana!" povedala a zastavila sa.

Aj ja som sa zastavila. „Hmmm, dobrý deň, súdružka učiteľka." Museli sme každého učiteľa oslovovať súdruh, súdružka – v našom jazyku drug, drugarica.

„Kam ideš?" spýtala sa učiteľka.

Od strachu som stuhla.

„Ani neviem," povedala som jej. Rýchlo som sa otočila a ponáhľala som sa za ostatnými. Bola asi viac zmätená než podozrievavá.

Pod vedením prezidenta Josipa Broza Tita chcela vláda indoktrinovať svojich občanov tak, že riadila vzdelávací systém. Učebnice dejepisu vychvaľovali „hrdinské" ideológie Karla Marxa, Friedricha Engelsa

a Vladimíra Lenina. Učitelia nám opakovane hovorili, že Boh je rozprávka a že náboženstvo, ako to raz povedal Marx, je „ópiom ľudstva". Mala som často zmätok v tom, čomu mám veriť.

Vláda automaticky zapisovala deti v prvom ročníku základnej školy do Savez Pionira Jugoslavije, čiže do Zväzu pionierov Juhoslávie. Ako noví pionieri sme vo veku sedem rokov dostali oficiálnu uniformu: červenú bavlnenú šatku a titovku alebo „Titovu čiapku" s červenou komunistickou hviezdou. V pionierskej prísahe sme sa zaviazali, že budeme milovať Socialistickú federatívnu republiku Juhoslávie, a sľubovali, že budeme „šíriť bratstvo, jednotu a princípy, za ktoré bojoval súdruh Tito".

Indoktrinácia pokračovala až do vyšších ročníkov. Každý rok 25. mája sa v Juhoslávii slávili narodeniny prezidenta Tita ako štátny sviatok známy pod menom Deň mládeže. Niekoľko dní pred štátnym sviatkom školské osnovy oslavovali Tita za to, že priniesol do krajiny komunizmus. Učitelia každého žiaka požiadali, aby napísal báseň alebo slohovú prácu, ktorá bude chváliť prezidenta, a v štátnych médiách potom tie najlepšie zverejnili. Vždy som sa tešila na túto literárnu súťaž. Dokonca vybrali niektoré moje príspevky.

V Deň mládeže sa tisíce zhromaždili na vládnych oslavách. Boli tam aj športové podujatia na počesť Tita a tanečné predstavenia pionierov. Orchestre hrali bombastické partizánske piesne ako Uz Maršala Tito. Text piesne nazýval Tita hrdinským synom a chvastal sa, že „ani peklo nás nezastaví" a tí, čo nesúhlasia, „pocítia našu päsť".

„Vzdelanie je zbraň," povedal raz Jozef Stalin, „jeho účinky závisia od toho, kto ho drží v rukách a na koho je zamerané."

Keďže som žila na kultúrnej križovatke, akou bola Juhoslávia, dostala som rôznorodé a niekedy komplikované vzdelanie. Vláda od nás vyžadovala, aby sme sa učili latinku a cyriliku. To prvé používajú Chorváti a to druhé Srbi. Keď som sa učila čítať v dvoch abecedách, naučila som

sa, aký je rozdiel medzi „Juhoslávia“ a „Југославија“. Učila som sa aj po anglicky podľa osnov zo Spojeného kráľovstva. Keď som hovorila po anglicky, napodobňovala som britský prízvuk.

Veľmi rada som bola doma s rodinou. Otec bol láskavý a veselý. Mama bola o niečo prísnejšia a vnímavejšia na ťažkosti života, ale tvrdo pracovala, aby nám vytvorila šťastný a láskyplný domov. Ako dievčatko som mala radšej otca.

Niekedy som sa ho spýtala: „Prečo vôbec potrebujeme mamu?“ Usmial sa.

Otcove veľké zelené oči kontrastovali s čiernymi vlasmi. Jeho mierna zaoblenosť akoby podčiarkovala jeho osobnosť. Keď nás navštívili sesternice z Hercegoviny, obyčajne skoro ráno vstal a spýtal sa ich, čo chcú na raňajky. Potom nakúpil potraviny a pripravil im jedlo. Napokon šiel do práce.

Hoci som to v tej dobe nechápala, život v Sarajeve nebol pre rodičov ľahký. Otec počas dňa pracoval a v noci študoval a pripravoval sa, aby mohol nastúpiť na rádiologické oddelenie. Mama bola kuchárka vo veľkej firme. Každý deň o piatej odchádzala z bytu a popoludní sa vracala vyčerpaná. Nemohli mi zaplatiť opatrovateľku, kým som ešte nechodila do školy. Keď som mala päť rokov, ostala som sama doma, čo mame a otcovi spôsobovalo ďalšie starosti. Párkrát denne prišiel otec k nášmu bytu, skontroloval ma cez okno a potom sa ponáhľal nazad do práce. Vždy si dával pozor, aby som ho nevidela.

Osem rokov som bola ich jedináčikom, ich „princezničkou“ – až do 16. júla 1973, keď na svet prišiel môj brat Miroslav.

Po jeho narodení som nervózne čakala, kým sa vrátia z nemocnice. Aj vtedy som myslela viac na otca než na kohokoľvek iného. Pamätám si všetko, čo mal v ten deň na sebe – hnedý športový kabát, dobre vyžehlené sivé nohavice, košeľu s bielym golierom –, a jeho oči boli plné lásky, keď sa pozeral na novorodeniatko. Chcela som otcovu lásku len

pre seba. Vzala som ho nabok a povedala som: „Ty miluješ len mňa a ja budem milovať dieťatko."

Keď sa narodil brat, mama vážne ochorela. Lekár jej povedal, aby odpočívala, ale keď prišla domov, robila pravý opak. Dostala infekciu a veľmi vysokú horúčku. Nechápala som, čo sa deje, ale všimla som si, že otec sa trápi; nežartoval so mnou tak ako zvyčajne. Tu bol pri matkinej posteli a tu sa staral o Miroslava alebo Mira, ako sme ho volali.

Mama sa napokon uzdravila, ale keď som ju videla chorú, sľúbila som si, že ju už nikdy nebudem považovať za samozrejmosť. Odvtedy som dbala o to, aby vždy vedela, ako veľmi ju milujem.

Rozhodla som sa, že budem pomáhať so starostlivosťou o Mira. Čoskoro moje pochybnosti o ňom zmizli. Keďže som bola takmer o deväť rokov staršia, prirodzene som prijala úlohu druhej matky. Naši rodičia museli chodiť do zamestnania, takže som bola často za neho zodpovedná. Vymieňala som mu plienky, kúpala som ho a kŕmila. Keď sa naučil chodiť, brávala som ho na prechádzky po Sarajeve. Moje kamarátky nás volali „Mirjana a ťahač", lebo som ho viedla za ruku.

V roku 1976, keď otec začal pracovať ako starší technik na rádiologickom oddelení, sme sa presťahovali do iného bytu na najvyššom poschodí 8-poschodovej budovy blízko centra mesta. Mali sme len dve izby a jednu kúpeľňu. Náš nový domov bol pre štvorčlennú rodinu malý, ale nikdy sme sa necítili stiesneno. Vstupovali sme cez predné dvere. Chodba rozdeľovala byt na dve časti. Na jednej strane bola kuchyňa a obývačka. Jedávali sme pri stole v malej jedálni spojenej s kuchyňou. Obývačka bola vybavená dvomi gaučmi, dvomi kreslami a televízorom. Počas dňa sme sa tam stretávali, aby sme sa rozprávali, pozerali televíziu a modlili sa spoločne ako rodina, ale v noci sme Miro i ja používali obývačku ako svoju detskú izbu. Spali sme na roztiahnutých gaučoch. Oblečenie sme mali vo veľkej skrini, ktorá stála pri stene. Spálňa rodičov a kúpeľňa boli na druhej strane chodby.

Keďže sme boli vysoko, zdalo sa mi, že z našich okien vidím celý svet.

Keď zo vzdialených hôr skĺzla hmla a zahalila Sarajevo, bolo vidieť len najvyššie veže, minarety a kostolné vežičky. Ukazovali, kde sa dá vojsť do oblaku. Za jasných večerov svetlá v údolí mesta vyzerali ako kôš s hviezdami. Niekedy som pozorovala lietadlá, ktoré štartovali zo sarajevského letiska. Triasla som sa pri pomyslení, že sedím v takom lietadle. Pomyslela som si: „Nikdy to neurobím."

Miro sa hrával v parku pred panelákom. Mala som rada trojprúdovú cestičku popri rieke Miljacka. Ak sme museli niekam ísť, električková zastávka bola len o niekoľko blokov ďalej. Niekedy sme sa prechádzali po dláždených uliciach v Baščaršiji. Kŕmili sme holuby pri historickej fontáne Sebilj alebo sme zapaľovali sviece v Katedrále Najsvätejšieho Srdca.

V byte pod nami bývala stará moslimka Paasha. Nemala žiadnu rodinu, ale moji rodičia ju brali ako súčasť našej rodiny. Keď sa v jej byte niečo pokazilo, otec to opravil. Keď sme ju pozvali na večeru, mama pripravila jedlo podľa islamského zákona.

„Jedlo, ktoré má Boh najradšej," zvykla hovoriť Paasha, „je jedlo, ktoré spolu jedia mnohí ľudia."

Paasha si ma celkom obľúbila. Začala ma volať „Mala Plavuša" alebo „blondínka". Keď som bola v parku, otvorila okno a volala: „Moja blondínka! Kúpiš mi chlieb?"

Nikdy som nepovedala nie, i keď som musela opustiť kamarátky. Mala som tak možnosť porozprávať sa s ňou. Hoci by mohla chodiť nakupovať sama, myslím si, že mala rada spoločnosť. A keďže stará mama Jela bola ďaleko, stala sa Paasha mojou náhradnou starou mamou. Veľa hovorila o Bohu a obdivovala našu katolícku vieru.

„Drž sa svojej viery," hovorievala mi. „A keď sa vydáš, vyber si niekoho, kto bude mať také isté presvedčenie. Je to pre deti najlepšie."

Zasmiala som sa. „Deti? Manželstvo? To je ešte ďaleko!"

„Ach, ale jedného dňa, moja milá, povieš: ‚To bolo tak dávno.'"

V Sarajeve však nebolo veľa hlbokých veriacich ako Paasha. Komunistom sa podarilo sekularizovať miestnu kultúru. Aj Vianoce boli pracovným dňom a deti museli ísť do školy. Vláda si postriehla na každého, kto v ten deň v práci alebo v škole chýbal.

Moja rodina i ja sme slávili Vianoce v súkromí nášho bytu. Ozdobili sme malý vianočný stromček, spoločne sme sa modlili a spievali sme vianočné piesne. Na Vianoce sme šli do práce a do školy ako všetci ostatní, ale potom sme sa stretli na svätej omši a doma sme mali veľkú večeru. Na druhý deň nás prišiel navštíviť strýko s rodinou.

Aj napriek nepriaznivej situácii sme vždy mali úžasné Vianoce.

Keď som mala 12 rokov, otec dostal novú prácu. Mal školiť rádiografických technikov v Líbyi. Bolo pre neho ťažké, že je tak ďaleko od domova, ale dostával vyšší plat a chcel nám tým zabezpečiť lepší život. Keď mi raz poslal kazetový magnetofón, myslela som si, že zbohatol – ale v Líbyi boli elektronické zariadenia oveľa lacnejšie. Otec bol preč dva roky. Prevzala som viac zodpovednosti za Mira. Ako však rástol a stával sa nezávislejším, často ma obviňoval, že som nepríjemná. „Nepotrebujem druhú matku," povedal.

Predtým než sa mama vrátila z práce, poupratovala som celý dom. Aby bol ešte krajší, dávala som do vázy kvety pre mamu. Požiadala som Mira, aby šiel nejaké kúpiť, ale, prirodzene, ako malý chlapec sa vždy hanbil, že musí kupovať niečo také „dievčenské". Po chvíli prehovárania išiel nahnevaný do kvetinárstva a cestou späť kľučkoval medzi budovami, aby ho kamaráti nevideli s kyticou. Pri dverách som od neho prevzala kvety a zakázala som mu vojsť, kým nepríde mama, lebo inak by urobil neporiadok a celé moje upratovanie by bolo nanič. Mirovi sa to nikdy nepáčilo.

Napriek menším nezhodám bol náš dom plný lásky. Rodičia sa so mnou zriedkakedy rozprávali o viere, aspoň nie slovami. Namiesto toho boli živými príkladmi viery a tak mi ukázali dôležitosť modlitby.

Vieru sme praktizovali v relatívnej tajnosti, ale väčšina susedov vedela, že sme katolíci. Nemohli sme vieru skrývať. Vedľa nás bývalo dievča Gordana so svojou rodinou. Boli to Srbi a od narodenia pravoslávni, ale nepraktizovali žiadne náboženstvo. Podobne ako mnohí ľudia v Sarajeve ani Gordanini rodičia v tom nevideli žiadnu hodnotu. Keď k nám Gordana prišla na návštevu, pozorne sledovala našu rodinu. Bola svedkom toho, že chodíme na svätú omšu, spoločne sa modlíme a náš dom je vždy plný niečoho zvláštneho – niečoho, čo jej oči nevidia, ale srdce to vníma.

„Prečo nikam nepatríme?" spýtala sa raz Gordana svojej mamy.

„Ako to myslíš?" odvetila jej mama.

„Bolo by pekné žiť ako Mirjanina rodina. Prečo sa nemodlíme a nechodíme do kostola ako oni?"

Spočiatku Gordanini rodičia tú myšlienku neprijímali, ale Gordana bola vytrvalá a rodičia sa napokon podvolili. Začali chodiť do blízkeho pravoslávneho chrámu a modlili sa ako rodina.

V detstve som nikdy nebola výnimočne zbožná, ale vždy som verila. Podobne ako ostatní katolíci som mala veľkú úctu k Panne Márii, ale nemala som dosť hlboký vzťah s Ježišom. Často som sa s ním rozprávala. Svojou detskou vierou som Ježiša považovala za staršieho brata, ktorému môžem zveriť všetky starosti od nezhôd na ihrisku po ťažké skúšky v škole. Kládla som mu otázky o živote, najmä tú, na ktorú som neustále myslela... Prečo musia ľudia trpieť?

Spomínam si, že som súcitila s každým, kto trpel. Keď som ako dievčatko uvidela chorého alebo strápeného človeka, plakala som pre neho. Neustále som sa pýtala, prečo milujúci Boh dovolil, aby trpeli. Dospelí mi hovorili, že sa nemám zaoberať smutnými vecami, ale zabávať sa a byť šťastná ako ostatné deti. Ale ako by som mohla byť šťastná, keď niekto trpí?

Matka si moju citlivosť všimla, keď som sa na jar 1981 začala skrývať, a trápilo ju to. Keď som trvala na tom, že chcem celé leto stráviť v Medžugorí, jej obavy sa ešte zväčšili.

„Máš nejakú modlitbovú knihu, ktorú si môžem prečítať?“ opýtala som sa jej raz v noci.

„Modlitbovú knihu?“ začudovala sa. „Prečo?“

„Neviem. Mám pocit, že by som sa mala modliť.“

Zaváhala, ale potom šla do spálne a vrátila sa s modlitbovou knihou pre manželov.

„To je všetko, čo mám,“ povedala.

V Juhoslávii boli modlitbové knihy nedostatkové. Komunisti nepodporovali tlač a dovoz náboženských materiálov. V súlade s tradíciou však dovolili, aby mal každý manželský pár na svadbe modlitbovú knihu. Moji rodičia si tú svoju veľmi cenili.

Utiahla som sa na tiché miesto a listovala som v knihe. Mala som pocit, že mi mama dala drahocenný poklad. Pri každej modlitbe, ktorú som odriekala, sa mi srdce naplnilo radosťou.

Na druhej strane nášho bytu však v posteli ležala matka plná úzkostí. Moje zvláštne správanie vnímala ako nejaké osudové znamenie. Celú noc preplakala. Bola presvedčená, že sa mi niečo stane.

A mala pravdu – niečo sa stalo.

My piati počas prvých dní zjavení.
Zľava doprava: ja, Vicka, Ivanka, Jakov a Marija.

3. KAPITOLA

„Deti moje, nebojte sa otvoriť mi svoje srdcia. Materinskou láskou vám ukážem, čo očakávam od každého z vás, čo očakávam od svojich apoštolov. Poďte za mnou."

Z posolstva Panny Márie z 18. marca 2011

Nemôžem povedať, že som sa ráno 25. júna 1981 zobudila, lebo si nepamätám, že by som v tú noc vôbec spala. Bola som rozrušená. Tak či tak som skoro ráno šla zbierať tabak so svojimi sesternicami, ako keby to bol akýkoľvek iný deň v Medžugorí.

Vesna a Milena mi pripomenuli, že sme chceli večer navštíviť tetu. Povedali, že tam bude aj Marko. Iba som pokrčila plecami; musela som myslieť len na ženu na vrchu.

Keď som pracovala na poliach, nevidela som ostatných – tých, ktorí budú neskôr známi ako „vizionári". Stratila som sa v monotónnosti zbierania a napínania tabaku. V duchu som si premietala udalosti z predchádzajúceho popoludnia. Naozaj som videla to, čo si myslím, že som videla?

Blížil sa čas, keď sme včera mali videnie, a ja som mala zvláštny pocit. Niečo vo mne ma ťahalo späť na vrch. Onedlho bolo volanie príliš silné, aby som si ho nevšímala.

„Strýko Šimun," povedala som, „myslím si, že sa musím vrátiť k tomu vrchu. Môžem?"

Strýko sa na mňa pozrel a chvíľu premýšľal. „Dobre," povedal napokon, „ale pôjde s tebou teta i ja. Chceme zistiť, čo sa deje."

Hneď sme išli. Keď sme sa dostali na úpätie Podbrda, zdalo sa, že je tam už polovica dediny. V Bijakoviči sa správy vždy rýchlo šírili. Len čo som v dave našla Ivanku, Vicku a Ivana, tri záblesky svetla upriamili náš zrak na vrch. Všetci sme žasli, keď sme uvideli tú istú postavu, ktorú sme videli deň predtým. Tentoraz bola trochu vyššie na vrchu.

Pridali sa k nám dve ďalšie deti, ktoré včera s nami neboli – 16-ročná Marija a 10-ročný Jakov, jeden z našich bratancov. Spoločne sme bežali tej pani v ústrety.

Tí, čo sa na nás pozerali dole, boli prekvapení, lebo sme po strmom svahu vybehli neskutočnou rýchlosťou. Takmer sme sa vznášali ponad balvany a tŕňové kríky. Niektorí chceli bežať za nami, ale nedokázali udržať tempo. Bola som mestské dievča a nie atlétka, ale zdalo sa mi, že je to ľahké. Ako keby som letela – alebo ma niečo nieslo – na miesto, kde stála žena.

„Dostať sa tam trvá aspoň 12 minút," povedal mi neskôr strýko, „ale deti to zvládli za dve. Keď som to videl, vyľakalo ma to."

Keď som sa po prvýkrát pozrela na ženu zblízka, uvedomila som si, že nie je z tohto sveta. Okamžite – a mimovoľne – sme padli na kolená. Nevedeli sme, čo máme povedať alebo robiť. Začali sme sa modliť Otčenáš, Zdravas Mária a Sláva Otcu. Na náš údiv sa žena modlila s nami, ale počas Zdravas Mária bola ticho.

Ženu obklopovala belasá nádhera. Pokožka mala olivový nádych. Oči mi pripomínali žiarivú modrú farbu Jadranského mora. Biely závoj skrýval dlhé čierne kadere, až na vlasy nad čelom a pramene padajúce spod závoja. Všetko, čo som videla, sa zdalo nadprirodzené, od nadpozemskej modrosivej žiary jej dlhého odevu po dych berúcu intenzitu

jej pohľadu. Jej prítomnosť so sebou prinášala pocit pokoja a materinskej lásky, ale cítila som aj veľký strach, lebo som nechápala, čo sa deje.

„Djeco moja, ne bojte se," povedala v dokonalej chorvátčine. „Deti moje, nebojte sa." S melodickým, rezonujúcim tónom, aký žiaden človek nedokáže napodobniť, znel jej hlas ako hudba.

Ivanka našla odvahu položiť otázku, ktorá ju, samozrejme, trápila. „Ako sa má moja matka?" spýtala sa.

Panna Mária sa nežne pozrela na Ivanku. „Je so mnou."

Jeden z nás sa spýtal Panny Márie, či zajtra opäť príde. Jemne prikývla. Pri tomto stretnutí sme toho veľa nepovedali. Zdalo sa, že nás malo pripraviť na ďalšie stretnutia.

Vždy som bola veľmi plachá. Keď k nám v detstve prišli hostia, bežala som do inej izby a zatvorila som dvere. Ak mama chcela, aby som sa pripojila k ostatným, stála som mlčky v úzadí, kým hostia neodišli. Takto som sa cítila aj počas prvého zjavenia. Bola som jednoducho ohromená. Túžila som len hľadieť na jej krásu a vychutnávať si obrovskú lásku, ktorú som cítila, keď sa na mňa pozrela.

Keď sa dedinčania konečne dostali k nám na vrch, nikto z nich nevidel, čo sme videli my, ale neskôr povedali, že ich prekvapili výrazy našich tvárí. A hoci sme počas zjavenia počuli svoje hlasy, hovorili, že sa nám pery pohybovali bez toho, aby sme vydávali nejaký zvuk. Počuli nás, keď sme sa modlili alebo keď sme odpovedali na otázky.

Znepokojilo ma, keď iní ľudia opisovali zjavenie. Akoby sa niekto cudzí pozeral, ako spím. Ale to, čoho boli dedinčania svedkami, ich presvedčilo, že zažili niečo neuveriteľné. Bolo tu šesť detí. Len pár z nich malo predtým kamarátov. Kľačali na ostrých skalách a vresoch. Tváre im žiarili a oči mali upreté na niečo neviditeľné. O nejaký čas som sa dozvedela, že vedci náš stav charakterizovali ako stav extázy. Ja som to nazvala pobytom v nebi.

„Dáš nám znamenie," povedala Vicka, „aby nám ľudia uverili?"

Panna Mária sa len pousmiala, ale vtedy ma Vicka požiadala, aby som jej povedala, koľko je hodín. V tej chvíli mi táto otázka pripadala zvláštna. Bola som taká fascinovaná, že mi ani nenapadlo pozrieť sa na hodinky. Dúfala som, že sa stretnutie nikdy neskončí, ale muselo sa skončiť.

„Choďte v Božom pokoji," povedala Panna Mária. Znenazdania začala stúpať a stratila sa v modrote. Ja som sa vrátila do sveta. Tento prechod sprevádzala veľká bolesť a smútok. Túžila som byť s Pannou Máriou navždy.

Utrela som si slzy a pozrela som sa na ďalších vizionárov. Zdalo sa, že aj oni majú problém rýchlo sa vrátiť do „reality". Ivanka to veľmi prežívala. Niet divu. Teraz vedela, že jej matka je s Pannou Máriou.

Tí, čo stáli okolo, tvrdili, že zjavenie trvalo desať až pätnásť minút, ale ja som mala pocit, že to nie je možné. Trvalo oveľa dlhšie. Pozrela som sa na hodinky, ale čo som uvidela, ma zmiatlo. Malá i veľká ručička na hodinkách šli naspäť. Dvojka bola na desiatke a ručičky sa pohybovali opačne. Spomenula som si, že ma Vicka požiadala, aby som jej povedala, koľko je hodín. Všetko to bolo zvláštne.

Keď sme zostupovali z vrchu, okolostojaci nás zasypávali otázkami, ale boli sme príliš vzrušení, aby sme mohli podať podrobné odpovede. Všetci sme zažili niečo mimoriadne – záblesk božského a stretnutie s Bohorodičkou. Pre každého z nás to bolo intímne a osobné stretnutie.

Otec Slavko, kňaz, ktorý neskôr pôsobil v Medžugorí, sa sťažoval, že sme sa nikdy nedokázali zísť všetci na jednom mieste. „Keby som bol Panna Mária," povedal, „nikdy by som si vás šiestich nevybral. Všetci ste takí rozdielni a to je znamenie, že hovoríte pravdu."

Väčšina z nás by netrávila čas spoločne, keby nedošlo k zjaveniam. Keď sa to všetko začalo, pozorovatelia asi mali na ostatných vizionárov rovnaký názor ako ja. Nikto z nás nebol zvlášť nábožný v porovnaní s inými deťmi v dedine. Každý mal svoje jedinečné silné i slabé stránky.